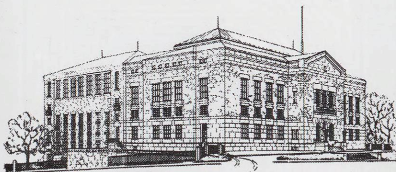
P. C. Asbjörnsen

Til Erindring om Prof. M. Sars.

1870.

85GA90099

Til Erindring

om

Professor, Dr. phil. Michael Sars.

Af

P. Chr. Asbjørnsen.

Ved Mindebægeret i Festen til Fædrenes Minde d. 30 Januar 1870.

Christiania.

Trykt hos W. C. Fabritius.

1870.

Særskilt Aftryk af „Aftenbladet".

Paa vor Mindesten derborte staar Navnet Michael Sars!

„Han var en Videnskabsmand af den største Betydning. Den Stilling, han indtog i Naturvidenskaben, og den Post, han beklædte som Universitetslærer, udfyldte han lige til sin beklagelige Død til den største Ære for Fædrelandet, til den største Tilfredsstillelse for den hele videnskabelige Verden. Hans Bortgang var et uerstatteligt Tab; thi mere fuldendte, mere værdifulde Undersøgelser, end de, Sars har udført, ere sjelden fremlagte af nogen Naturforsker."

Saaledes, mine Herrer, lyde Udlandets Domme om den Hedengangne. Det var let at øge dem i det Uendelige; men istedenfor at citere fremmede Forskere, har jeg troet, det maaske vilde vinde mere Bifald, om det kunde lykkes mig i nogle flygtige Træk at belyse det mest Fremtrædende i Sars's egne Arbejder. Har man først faaet et Glimt af deres Betydning og Ejendommeligheder, ville de ogsaa tale højere til hans Ære, end al citeret Ros og Berømmelse.

Sars har opdaget og beskrevet en uendelig Mangfoldighed af Dyrformer. Alle disse hans Beskrivelser over saakaldte lavere Dyr og Livsytringerne i dem omfatte med lige Omhu Enkelthe-

derne som det Hele; intet er glemt, intet overseet; men det er ikke Dyret alene; Ægget, dets Udvikling, dets Forvandlinger og vexlende Former, dets Forhold til Samslægtninge, kort dets hele Livshistorie, saavidt den har kunnet udspejdes, fremstilles lige fuldkommen. Og alt dette har han givet med en Skarphed, med en Beskuelighed, som, om man tør bruge et saadant Udtryk om saa profane Ting, for Naturforskeren næsten grændser til poetisk Forklarelse.

Hos disse lavere Dyr viser ogsaa Livet sig under de enkleste Former, og dets Fremsyninger ligge ikke sjelden aabne for Forskerens Øje. Sars's Skarpblik og lykkelige Instinkt greb dette, idet han netop gav sig til at granske saadanne Former i den friske levende Natur. Udbyttet heraf var ikke alene ny og uventede Oplysninger om Dyrenes Væsen, Slægtskabsforhold og indbyrdes Stilling, men det ledede til Opdagelsen af ukjendte Naturlove, og disse tjente — ligesom Undersøgelserne selv, ligesom Slutningerne deraf og det Exempel, Sars havde givet — siden til Udgangspunkter for alle Landes Naturforskere og vare i højeste Mon til Fremme for Videnskaben, som siden er gaaet uendelig raskere frem end nogensinde tidligere. Men det var ikke alene for Formerne, deres Forekomst og Lovene for deres

Liv og Udvikling, at disse Forskninger bleve saa følgetunge; selv for Jordklodens Historie bleve de ikke uden Betydning, ikke uden mærkelig Betydning.

Hvilken Rolle de myldrende Masser af disse Sødyr have spillet ved de forskjellige Havbunds- og Ferskvandsdannelser, er noksom bekjendt; store Lag, hele Formationer ere dannede eller opfyldte af dem; man kan se det paa Malmøkalven, ved Kolbjørns-Vandet, man kan se det paa Pyramiderne, man kan se det paa utallige Steder. Man kan se det i vore Skjælbanker, som ligge der til en Højde af 5—600 Fod over den nuværende Vandstand. Med sin fuldstændige Polarfauna, vidne disse Skjælbanker ligesaa tydeligt om den grønlandsk-spitsbergenske Havstrøm, som dengang omskyllede Norden og bar sydover med Vandringsblokkene til det mellemeuropæiske Sletteland, hvor de endnu staa som Mærkestene fra Istidens Jøkler, der den Tid knugede vore Fjelde og satte Skuringsstriberne i dem.

Sars gjennemsøgte ikke alene disse Banker i Syd og Nord i de forskjelligste Højder og gav Mandtal over de Dyrlevninger, de indeholdt; men ogsaa i Fjorddybene og paa Bunden af vore Indsøer eftersporedes og gjenfandtes højnordiske Dyrformer, der endnu findes levende der som Gjengangere fra hin fjerne Istid.

Der skulde imidlertid gjøres endda mærkeligere Opdagelser. Andre Naturforskere havde paa Dybet fundet et Par højst mærkværdige levende Dyrformer, som ikke havde Samslægtninge blandt de nu levende, men først højt oppe i Kridtiden, ved Begyndelsen af den tertiære Periode.

Disse vakte megen Opmærksomhed; men saa fandt Sønnen, Ossian Sars, paa de store Dyb i Lofoten en levende Sølilje, hvis uddøde Samslægtninge ligeledes høre Kridtiden til. Over denne skrev Faderen, den gamle Sars, et Mesterverk, som med en Gang satte den hele videnskabelige Verden i Bevægelse. Det kongelige britiske Videnskabsselskab fandt disse Opdagelser saa betydningsfulde, at det i Aarene 1868 og 1869, understøttet af Regjeringen med Orlogsdampskibe, Officerer og Mandskaber, udrustede flere Expeditioner for at faa bekræftet de gjorte Opdagelser og føre dem videre ved at undersøge de store Dybder i Atlanterhavet Nord og Vest for Skotland. Samtidig rustedes og udgik lignende videnskabelige Expeditioner fra Amerika til Undersøgelse af Golfstrømmens Stordyb mellem Florida og Kuba. Ogsaa her gjenfandt man de samme eller lignende Former fra den samme Periode. Ved disse Expeditioner bleve de Slutninger, man paa Forhaand

havde gjort. fuldstændig stadfæstede; man holdt det nu for godtgjort ved disse Fund og Undersøgelsernes Resultater, at Kridtiden, som man havde anseet for endt og afsluttet for Aartusinder tilbage, endnu bestod med sin Dyreverden og fortsattes i de store Havdyb; og man gjorde end videre den Slutning, at alle de Ændringer og Oscillationer, som have foregaaet i Jordfladen siden hin Periode, neppe have strakt sig ned til 1,000 Fod under den nuværende Havstand.

Denne Opdagelse og Beskrivelsen over denne mærkværdige Sølilje, levende i Nutiden, satte ligesom Kronen paa Sars's mangfoldige Arbejder og Opdagelser. Han var ogsaa fuld af det selv lige til den sidste Tid; vi vare sjelden eller aldrig sammen, uden at han havde et eller andet Nyt at meddele i den Anledning. Men han skulde ikke opleve at se det mest træffende, som maaske er sagt derom.

I et af de sidste Novembermøder sagde nemlig Præsidenten i det kongelige britiske Videnskabsselskab: „Opdagelsen af denne levende Sølilje i Nutiden er for Naturforskeren en ligesaa stor Mærkværdighed, som om man havde truffet en levende Plesiosaurus, den kjæmpestore Havdrage, eller som om man havde mødt Mamouth, Urtidselefanten, lyslevende i de dybe Skove."

Kaste vi nu et Blik tilbage paa, hvad Sars har udrettet for Videnskaben, da er det mest fremragende udhævet i disse Træk: Han har af utallige Dyrformer givet Beskrivelser, der ville staa som Mønstre for alle Tider. Han har gransket Livet og dets Ytringer i disse Former saaledes, at det har ledet til Opdagelsen af nye og ukjendte Naturlove, der gjøre sig gjældende højt opover de lavere Dyresfærer, ja i visse Maader helt op i Menneskets, og disse hans Undersøgelser have givet Videnskaben Milestøvler paa. Og saa har han til Syvende og Sidst, foruden alt Andet, i sine geologiske og palæontologiske Skrifter fremlagt uskatterlige Bidrag til selve Jordklodens Historie.

Mon vi saa ikke nu til det Mindebæger, som skal tømmes for Michael Sars i Aften, med freidt Samvittighed tør knytte de Ord, som en anden Naturforsker, Sir Edward Forbes, der heller ikke var af nogen ringe Betydning, alt for mange Aar siden har udtalt om Sars:

„Saa vidt og bredt, som Naturvidenskaben dyrkes i Verden, saa vidt skal Sars's Navn være kjendt, og saalænge Naturvidenskaben dyrkes, skal det aldrig blive glemt.“

